

Kirjoitus julkaistiin Helsingin Sanomien Vieraskynä-kirjoituksena 7.12.2006

Suomalaisten oltava etujoukoissa nationalismista luovuttaessa

Niin poliitikot, virkamiehet, yritysjohtajat, etujärjestöjen edustajat kuin tutkijatkin tuntuvat pohtivan "Suomen menestymisen" strategioita. Aihe on yleinen muutenkin kuin näin itsenäisyyspäivän aikoihin.

Suomen menestymisestä puhuessaan harva taho tekee kuitenkaan selväksi, mitä itse asiassa tarkoittaa sen paremmin Suomella (tai suomalaisella) kuin menestymiselläkään - mitä ja keiden intressejä näitä käsitteitä käyttäessään ajaa.

Ongelmana on, että Suomen menestymisestä puhuminen saa aikaan vaikutelman, että ollaan yksikäsittisen hyvällä asialla. Tällöin emme välttämättä huomaa kyseenalaistaa eri määritelmien rajoittuneisuutta.

Helppoisin määritelmien tärkeyden voi havaita, kun puhutaan suomalaisten yritysten menestymisestä.

Ensinnäkin, millä ehdoin yritys on suomalainen? Silloin, kun suuri osa yrityksen työntekijöistä on Suomen rajojen sisällä asuvia Suomen kansalaisia? Kun suuri osa yrityksen tuotannosta on Suomen rajojen sisäpuolella? Kun suuri osa yrityksen käyttämistä raaka-aineista tuotetaan Suomen rajojen sisäpuolella? Kun suuri osa yrityksen omistuksesta on Suomen kansalaisilla tai Suomen kotipaikakseen rekisteröineillä yhteisöillä?

Vai silloin, kun yritys maksaa suuren osan veroistaan Suomeen? Kun yritys on rekisteröinyt Suomen kotipaikakseen? Vai kun jotkin näistä ehdoista sattuvat joskus taannoin täyttymään?

Merkittävä osa etenkin suuryrityksistä, joita yleisesti vielä pidetään suomalaisina, ei enää täytä kuin viimeksi mainitut ehdot.

Entä mihin menestymisellä viitataan?

Erityisesti yritysten johtajille ja etujärjestöille menestyminen on ensisijaisesti rahallisen arvon tuottamista omistajille, jotka ovat yhä useammin ulkomaalaisia. Harvemmin menestymisellä on enää tekemistä esimerkiksi Suomen rajojen sisäpuolisen työllisyyden tai tuotannon kasvattamisen tai täällä tuotetun raaka-aineen käytön kanssa.

Poliitikoille ja virkamiehille puolestaan ei usein ole edes itselleen kovin selvää, mikä olisi oleellisinta suomalaisten yritysten menestymistä.

Verrattuna suomalaisista yrityksistä puhumiseen suomalaisista ihmisistä puhuminen on helpompaa. On melko yleinen käsitys, että suomalaisella on Suomen kansalaisuus ja passi.

Mutta mitä suomalaisten menestymisellä tarkoitetaan, onkin taas vaikeampi kysymys.

Kuinka paljon tulisi painottaa materiaalista hyvinvointia ja ostovoimaa ja kuinka paljon hengellistä hyvinvointia ja onnellisuutta? Paljonko tulisi painottaa hyvinvoinnin häiriötöntä jatkuvuutta lyhyellä ajalla ja kuinka paljon hyvinvoinnin maksimoitumista koko elämän aikana?

Erityisesti työntekijäjärjestöjen - paljolti myös poliitikkojen ja virkamiesten - käsityksessä suomalaisen menestymisestä tapaa korostua materiaallinen ja ostovoimallinen hyvinvointi tässä ja nyt. Puhutaan pääasiassa nykyisen työsuhteen palkan ja jatkuvuuden puolesta.

Harva kamppailee ihmisen onnellisuuden tai elinikäisen, ei-hetkellisen kokonaishyvinvoinnin puolesta.

Millaisilla keinoilla meitä autettaisiin hallitsemaan vapaa-ajan ja työn suhdetta onnellisuuden kartuttamiseksi? Miten meitä autettaisiin löytämään töitä, joissa voimme kokea todellista innostusta?

Miten meitä autettaisiin löytämään pitkän ajan hyvinvointiamme maksimoivia työ- ja elämismahdollisuuksia laajemmin ympäri Suomea ja maailmaa?

Entä eikö meitä pitäisi myös auttaa näkemään, että on melko pikkusieluista omaa hyvinvointia tavoitellessaan valita globalisaatiosta vain mukavia puolia ja torjua epämukavimmat?

Mukavia puolia ovat muun muassa tarjolle tulevien tuotteiden ja kilpailun lisääntymisen mahdollistamat edullisemmat hinnat ja laajemmat tuotevalikoimat, edullinen ja vaivaton yhteydenpito eri puolille maailmaa, kansainvälinen viihdetarjonta sekä matkailu- ja kulttuurielämykset.

Epämukavampia taas ovat muun muassa tarve olla aktiivisempi kansainvälistyvillä työmarkkinoilla ja vastuu muun maailman ongelmista.

Vaikka Suomen menestymisestä puhuminen saa aikaan vaikutelman, että ollaan yksikäsitteisen hyvällä asialla, on siis tärkeää tehdä selväksi, minkä Suomen tai suomalaisten ja minkälaisen menestymisen puolesta puhutaan.

Voi jopa olla niin, että ajatus Suomen menestymisestä on monikäsitteisydessään täysin järjetön.

Lopulta kyse on myös siitä, mikä merkitys on nationalismiin ylläpitämisellä.

Monille nuorille suomalaisuus ei enää nytkään tunnu merkitsevän paljon muuta kuin sitä, että tavatessaan ihmisiä ulkomailla heillä on yksi helppo keskustelunaihe: syntymäpaikka siellä, missä on jumalattoman kylmä.

Voidaan kysyä, milloin meillä ja toisaalta muualla Euroopassa ja maailmassa nähdään nationalismin loppu.

Yksin ja omaehtoisesti nationalismista ei tietenkään voi eikä kannata tässä maailmassa luopua. Jos naapurimaan väki haluaa kansallistunnossaan alistaa meidät sotilaallisesti, meilläkin on hyvä olla jonkinlaista kansallishenkeä puolustautuaksemme. Sama pätee taloudellisiin, poliittisiin ja tieteellisiin kamppailuihin.

Silti olisi hyvä miettiä, kuinka oleellista Suomen menestyminen on.

Tulevaisuudessa on yhä tärkeämpää keskittyä ihmiskunnan hyvinvointiin maista ja kansallisuuksista riippumatta. Meidän suomalaisten tulisi olla tämän korostamisessa etujoukoissa - ja olemmekin, verrattuna esimerkiksi ranskalaisiin ja amerikkalaisiin.

JAAKKO ASPARA

Kirjoittaja on Helsingin kauppakorkeakoulun tutkija.